

Een cultuuromslag naar vertrouwen.

Verslag van bijeenkomst 'Realiseren met Vertrouwen' op 24 juni 2013 op landgoed Vilsteren

Landgoed Vilsteren is één van de parels van Oost Nederland waar rijksmonumenten, herbergen en restaurants, akkers en weilanden, fietspaden en bossen samen komen. Het is een voorbeeld van een landgoed dat bijzondere maatschappelijke waarden vertegenwoordigt. Rondom zulke landgoederen is een beweging zichtbaar van overheden, landgoedeigenaren en andere partijen richting nieuwe werkwijzen, samenwerkingsvormen en financieringsmogelijkheden. De werkwijze van goede doelen als de Postcodeloterij kan hiervoor inspiratie bieden.

De tijden van bezuinigingen en decentralisatie hebben bij zowel overheden als landgoedeigenaren hun sporen achter gelaten. Overheden werken aan grote veranderingen in verantwoordelijkheden en budgetten. Daarbij hoort een zoektocht naar nieuwe werkwijzen en nieuwe partners. Landgoederen lijken hierbij een natuurlijke partner in het realiseren van maatschappelijke ambities voor bijvoorbeeld natuur of lokale economie. Ze bieden immers veel, terwijl ze de maatschappij relatief weinig kostenⁱ.

Landgoedeigenaren hebben echter te maken met teruglopende inkomsten uit onder andere subsidies en (erf)pacht. Dat zorgt ervoor dat veel eigenaren van landgoederen zoeken naar nieuwe oplossingen. Dat geldt ook voor Liesbeth Cremers, mede eigenaar van landgoed Vilsteren. Zij zoekt naar nieuwe manieren om haar landgoed duurzaam verder te ontwikkelen. Dat doet Cremers samen met de ondernemers op haar landgoed en met gemeente Ommen en provincie Overijssel. Voor haar is het een zoektocht naar nieuwe samenwerkingen met alle betrokkenen.

Op 24 juni organiseerde initiatiefgroep 'Het Landgoedbedrijf'ⁱⁱ een bijeenkomst op Vilsteren om over deze samenwerkingen te praten. Aan tafel zaten naast eigenaren en overheden de Nationale Postcodeloterij en diverse partijen uit de bancaire wereldⁱⁱⁱ. Vanuit hun werkveld brengen zij verfrissende ervaringen in.

Femke Rotteveel, hoofd toewijzingen van de Nationale Postcodeloterij, lichtte tijdens de bijeenkomst de werkwijze van de Postcodeloterij toe. Voor de toewijzing van goede doelen heeft de Postcodeloterij een zeer zware selectie. Persoonlijk contact staat daarin centraal aldus Rotteveel. "Tijdens de diverse gesprekken met organisaties wordt duidelijk of ze echt staan voor hun doelen".

Tijdens die persoonlijke gesprekken let de Postcodeloterij niet zozeer op het project, maar meer op het complete verhaal. In de goede doelen wereld werken projecten niet. Je kunt niet zomaar komen en na één project weer gaan volgens Rotteveel. Daarom financiert de Postcodeloterij altijd voor een periode, en wordt niet op specifieke resultaten afgerekend. "Verantwoord vertrouwen noemen we dat bij de Postcodeloterij".

Een werkwijze die heel goed past bij landgoederen stelde Kien van Hövell, één van de initiatiefgroepleden, in een reactie. Op landgoederen staat nooit één functie centraal. Op landgoederen als Vilsteren gaat het niet om het bos of alleen een rijksmonument, het gaat om de complexe samenbundeling van alle facetten. In dit geval draagt duurzame landbouw bij aan biodiversiteit, branding (en dus economie) van de regio, en de verbondenheid van de boer en zijn partners met de cultuurhistorische identiteit van het landschap. Een werkwijze waarin het gehele verhaal van maatschappelijke waarden gewaardeerd wordt, zoals die van Postcodeloterij, zou daarom erg goed passen bij landgoedeigenaren.

Gedeputeerde Hester Maij bleek zichtbaar geïnteresseerd in de werkwijze van de Postcodeloterij. Ze ziet echter ook problemen in de vertaling naar een aanpak voor provincie Overijssel. "Overheden moeten voldoen aan randvoorwaarden zoals het gelijkheidsbeginsel en staatssteun mag niet. "Ik worstel dus met de vraag of wij deze aanpak zomaar kunnen toepassen". Ook het wegen van het gehele verhaal is niet overheidseigen, door wet en regelgeving zijn ze vaak gebonden aan sectorale beoordelingen.

Desondanks hebben alle overheden al voorbeelden waarin meer ruimte en meer vertrouwen wordt gegeven, bleek tijdens de discussie na de presentaties van Cremers, Rotteveel en Van Hövell. Zo probeert Gemeente Ommen zoveel mogelijk doel gerelateerd te werken volgen Huib Noltes. Als voorbeeld noemt hij de aanleg van een weg. “Door alleen aan te geven dat je als gemeente een verbinding wilt, en niet al een specifiek tracé en allerlei details in te vullen, ontstaat er veel meer ruimte voor maatschappelijke oplossingen. Bovendien kost het ons minder tijd en is het resultaat vaak beter!”

Cremers herkent de positieve aanpak van de gemeente. Sinds kort kan Cremers als ze een plan heeft een beschrijving van één pagina in dienen. De gemeente geeft dan heel snel aan of het plan wel of niet kan rekenen op bestuurlijk en ambtelijk draagvlak. “Dat scheelt mij veel onnodig voorwerk”.

Een ander voorbeeld van een nieuwe werkwijze zijn de Green Deals die het ministerie van Economische Zaken afsluit. In een Green Deal spreken ze met initiatiefnemers af om belemmeringen in wet- en regelgeving aan te pakken^{iv}. Het Rijk maakt zo samen met initiatiefnemers ruimte voor innovatieve concepten.

Ook Provincie Overijssel zoekt nog volop naar nieuwe werkwijzen. De provincie herkent dat landgoederen veel bieden. In de nieuwe Agenda Landgoederen^v heeft de provincie diverse projecten aangekondigd om ze verder te ondersteunen. Daarnaast wil de provincie met een drietal pilots een aantal problemen aanpakken.

Volgens Maij zou Landgoed Vilsteren een pilot kunnen worden waarin een werkwijze geïnspireerd op de Postcodeloterij uit wordt gewerkt. Voor de provincie is het dan erg interessant hoe de ontwikkelde aanpak voor andere landgoederen werkbaar gemaakt kan worden. “We kunnen als provincie natuurlijk niet individueel met elke initiatiefnemer spreken, slim bundelen is dus noodzakelijk”.

Rotteveel biedt wellicht een oplossing voor dit probleem. Als Vilsteren samen zou werken met een partij zoals landschap Overijssel dan zouden zij graag in de ontwikkelingen op Vilsteren investeren. De provincie kan natuurlijk om vergelijkbare samenwerkingen tussen marktpartijen of landgoederen vragen. Ze verkleinen zo de organisatie last en vergroten de effectiviteit van hun steun.

Samenwerken past goed bij een landgoed als Vilsteren, reageerde Cremers. Zij zoekt heel actief contact met de ondernemers op haar landgoed. Met hen wil ze Vilsteren ontwikkelen tot een rust plek voor natuur en mensen. Een paradijselijk Vilsteren is haar droombeeld. Dit wil ze bereiken door een ‘chateau-merk’ te ontwikkelen met top producten uit Vilsteren. Door pachters te verleiden te investeren in kwaliteitsproductie in plaats van verdere schaalvergroting hoopt ze haar toekomst beeld te realiseren. Voor Cremers is de instandhouding en ontwikkeling van het landgoed leidend, en niet eigen economisch gewin. Een positieve grondhouding die wennen was voor de ondernemers op haar landgoed maar wel ruimte voor vertrouwen geeft. Dat is cruciaal volgens Cremers om de ondernemers te overtuigen.

Het recent door provincie Overijssel toegekende project om het merk Landgoed Vilsteren te ontwikkelen is daarvoor ook belangrijk. Volgens Cremers is het merk nodig om de ondernemers een alternatief verdienmodel te kunnen bieden. Provincie Overijssel heeft het project toegekend omdat de maatschappelijk waarden van Vilsteren zo duidelijk zijn, en omdat ze samen met de ondernemers het merk wil ontwikkelen. Samenwerking tussen marktpartijen stimuleren is dus zeker niet nieuw voor de provincie.

Dergelijke samenwerkingen kunnen ook voor de financiering interessant zijn bracht Dorien Putman van ASN bank tijdens de discussie in. Door privaat geld met publiek geld te mengen kunnen andere voorwaarden gesteld worden die wel gestoeld zijn op vertrouwen en langjarige afspraken. Een deel van de door Maij geconstateerde problemen kunnen zo dus opgevangen worden volgens Putman.

Om de diverse businessplannen die Cremers en de overige ondernemers voor ogen hebben te realiseren zal vaak nog financiering nodig zijn. Daarvoor zal altijd een mix aan bronnen aangeboord moeten worden volgens Willem Meijers; "elke activiteit vraagt om een eigen type van financiering". Een wijngaard is door de lange terugverdientijden minder geschikt voor een bancaire lening. Crowdfunding biedt echter wel grote mogelijkheden voor zo'n investering. Een investering in de verbouwing van een stal tot een receptieruimte past daarentegen wel weer bij een bank. Een eigenaar als Cremers zal dus altijd onderzoek moeten naar verschillende bronnen voor investeringen.

Die verschillende financieringsbronnen lossen echter niet alle problemen rondom financiering op stelde Yarerri Blijdenstein van het Overijssels Particulier Grondbezit. Het gat dat zal ontstaan bij veel eigenaren door het teruglopen van natuursubsidies is niet zelfstandig op te lossen. Hier zal nog samen met provincie gezocht moeten worden naar alternatieve oplossingen. Dat deze oplossing zullen liggen in nieuwe vormen van samenwerkingen en partnerschappen lijkt voor de hand te liggen.

De Postcodeloterij hanteert een zware selectie waarin persoonlijk contact centraal staat om tot langjarige vertrouwensrelaties te komen. Alle deelnemers vinden die werkwijze inspirerend. Het past ook goed bij de holistische werkwijze van landgoedeigenaren. Tijdens de bijeenkomst wordt ook duidelijk dat dergelijke werkwijzen veel vragen van de betrokkenen. De discussies tonen dat zowel bij eigenaren als overheden cultuuromslagen nodig zijn. Eigenaren en ambtenaren moeten meer dan ooit contact zoeken met hun omgeving en samenwerkingen aangaan. Een flinke cultuur omslag ten opzicht van de huidige vaak erg procedurele en gesloten werkwijzen. De diverse voorbeelden bij eigenaren en overheden tonen echter dat het wél mogelijk is om doelen te realiseren op basis van vertrouwen.

ⁱ Aangetoond in maatschappelijk kosten baten analyse 'In stand houden loont' door Witteveen en Bos, uitgevoerd in opdracht van provincies Gelderland, Overijssel en Utrecht in 2012.

ⁱⁱ Het Landgoedbedrijf is een particulier initiatief om samen met anderen ruimte te creëren voor maatschappelijk ondernemerschap. De initiatiefnemers zijn Charlotte Rauwenhoff (landgoed Tongeren), Kien van Hövell tot Westerflier (landgoed Grootstal), Liesbeth Cremers (landgoed Vilsteren) en Willem de Beaufort (landgoed Beekzicht). Voor meer informatie zie www.hetlandgoedbedrijf.nl.

ⁱⁱⁱ Deelnemers zijn Ted van den Bergh Triodos Foundation, Yayeri Blijdenstein Overijssels Particulier Grondbezit, Liesbeth Cremers Landgoed Vilsteren, Hans de Haan Provincie Overijssel, Henk Hengeveld, Landschap Overijssel, Kien van Hövell Landgoed Grootstal, Lourens de Jong Provincie Overijssel, Marrit Klompe Provincie Overijssel, Hester Maij Provincie Overijssel, Willem Meijers Nationaal Groenfonds, Peter Munters Ministerie EZ, Huub Noltes Gemeente Ommen, Dorine Putman-Devilee ASN Beleggingsfondsen, Femke Rotteveel Nationale Postcode Loterij, Albert Schimmelpenninck Landgoed Twickel, Adrienne Vriesendorp Federatie Particulier Grondbezit, Harm Luisman Wing, Henk Smit Wing.

^{iv} De bijeenkomst op 24 juni maakt deel uit van een Green Deal met de initiatiefnemers van Het Landgoedbedrijf waarin beide partijen zich hebben gecommitteerd om te zoeken naar nieuwe samenwerkingsvormen tussen landgoedeigenaren onderling en met overheden. Op 13 december 2011 heeft de initiatiefgroep een Green Deal ondertekend met toenmalig minister Verhagen van het ministerie van Economische Zaken. De afspraken van de Green Deal zijn na te lezen op www.hetlandgoedbedrijf.nl

^v De volledige agenda is te raadplegen op <http://www.overijssel.nl/thema's/cultuur/cultuur-en-ruimte>.

Afbeeldingen tonen v.l.n.r.: Peter Munters kijkt met 3D bril naar de perspectieven van het initiatief Het Landgoedbedrijf, de molen in Vilsteren, Femke Rotteveel (Hoofd toewijzingen Nationale Postcodeloterij) in gesprek met Hester Maij (gedeputeerde Provincie Overijssel)